

Специфіка підготовки фахівця дошкільної освіти в умовах глобалізації

Автор статті обґрунтовує специфіку підготовки фахівця дошкільної освіти в умовах глобалізації на прикладі міжнародної діяльності факультету дошкільної та початкової освіти Херсонського державного університету. З'ясовує переваги адаптації національної вищої освіти до Європейського освітнього простору; доводить, що міжнародне співробітництво – стратегічний напрям діяльності Херсонського державного університету (далі – ХДУ); виявляє напрями міжнародної діяльності факультету дошкільної та початкової освіти ХДУ та їх вплив на фахову підготовку майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів. Робить висновок, що плідна співпраця з Фрьобельсемінаром (м.Кассель, Німеччина); Поморською академією (м.Слупськ, Польща), зокрема реалізація програми «Подвійний диплом»; Барановицьким державним університетом (м. Барановичі, Республіка Білорусь), істотно впливає на якість підготовки фахівців дошкільної освіти через ефективне використання педагогічного, методичного та наукового потенціалу університетів – закордонних партнерів ХДУ, зокрема, та взагалі сприяє розвитку вищої транснаціональної освіти.

Ключові слова: вища освіта, глобалізація, підготовка фахівців дошкільної освіти, Херсонський державний університет.

Постановка проблеми. Соціально-економічний розвиток України, тенденції євроінтеграції, світові процеси глобалізації та інформатизації суспільства визначають нові напрями і пріоритети розвитку освітньої галузі. Обговорення проблеми «освіта в умовах глобалізації» здебільшого відбувається у технологічному аспекті з точки зору формування і розвитку єдиного міжнародного освітнього середовища, вирішення таких завдань, як уніфікація вимог до національних систем освіти і стандартизація технологій навчання, управління знаннями в умовах глобалізації і конвергенції освітніх ринків. Безумовно, вплив глобальних політичних, економічних і соціальних трансформацій на систему освіти країн Східної Європи приводить до здійснення проектів покращення форм і змісту освіти, зміни світогляду педагога. У зв'язку з інтеграційними освітніми тенденціями та модернізацією системи освіти взагалі, та процесу фахової підготовки майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів (далі – ДНЗ) зокрема, проблема адекватного осмислення зазначених процесів набуває особливої актуальності в Україні.

Аналіз досліджень цієї проблеми. Розгляд філософських засад систем європейської освіти здійснюється у фундаментальних працях Б.С.Гершунського, О.П.Огурцова, В.В.Платонова. Сучасна європейська освіта постає як система раціональних способів впливу на особистість відповідно до соціально значущих цілей у працях М.Я.Басова, П.П.Блонського, С.А.Шапіро, П.П.Лазурського, К.А.Шварцман, В.Д.Шадрікова, Б.І.Ладижець, В.Розіна, Б.Гершунського. Аналіз і оцінка стану розвитку освітньої сфери в Україні, проблем та їх причин, рекомендації і досвід реформування української освіти за роки незалежності країни міститься у працях національної фахової освітянської еліти, міністрів освіти різних років І.Зязюна, П.Таланчука, М.Згуровського, В.Кременя, С.Ніколаєнка, І.Вакарчука, визнаних фахівців академічних кіл В.Андрущенко, В.Брюховецького.

І в нас, і на Заході вже стало загально визнаною істиною, що глобалізація є визначальною особливістю сучасного соціального життя. У самому абстрактному вигляді американський учений Е.Гідденс визначає її як «взаємозалежність без диференціювання часу і місця» [1].

На думку А.Кузьмінського, «глобалізація – це тенденція до єдності світу і загострення в цивілізованих рамках конкуренції між державами-націями... Держава матиме успіх тоді, коли її громадяни виявляться здатними до спілкування зі світом» [2, с. 82]. Удосконалення освіти в сучасній Україні демократично налаштована освітянська громада вбачає в руслі демократичних перетворень, у тісному зв'язку зі світовими

тенденціями глобалізації і демократизації. Відповіддю на вимоги глобалізації є взаємне адаптування національних освітніх систем з урахуванням мобільності студентів і робочої сили.

У розробку пропозицій з політики вищої освіти в умовах євроінтеграційних процесів вносять відчутний внесок такі дослідники як В.В.Андрущенко, К.В.Корсак, Т.В.Фініков, О.П.Дем'янчук, В.А.Нікітін. Одначе міжкультурна і транснаціональна взаємодія у галузі освіти та професійного розвитку вихователя дошкільного навчального закладу ще настільки слабка, що говорити про становлення транснаціональної системи дошкільної освіти в технологічному аспекті ще зарано.

Теоретичні та методичні засади професійно-педагогічної підготовки фахівців дошкільної освіти розкрито у працях Л.В.Артемової, Г.В.Беленької, А.М. Богуш, Н.В. Гавриш, К.Л. Крутій, Н.В. Лисенко, Т.І. Поніманської, Х.А. Шапаренко та інших.

Мета статті: обґрунтувати специфіку підготовки фахівця дошкільної освіти в умовах глобалізації на прикладі міжнародної діяльності факультету дошкільної та початкової освіти Херсонського державного університету.

Реалізація поставленої мети вимагатиме, на нашу думку, **розв'язання таких завдань:**

1) з'ясувати переваги адаптації національної вищої освіти до Європейського освітнього простору;

2) довести, що міжнародне співробітництво – стратегічний напрям діяльності Херсонського державного університету (далі – ХДУ);

3) виявити напрями міжнародної діяльності факультету дошкільної та початкової освіти ХДУ та їх вплив на фахову підготовку майбутніх вихователів ДНЗ.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Безумовно, вплив глобальних політичних, економічних і соціальних трансформацій на систему освіти країн Східної Європи, зокрема України, приводить до здійснення проєктів покращення форм і змісту освіти, зміни світогляду майбутнього фахівця. Це підтверджує актуальність думки проф.Поніманської Т.І.: «Сучасні реалії орієнтують на спеціальну підготовку вихователя як гуманістично зорієнтованої особистості, здатної оперативно реагувати на динаміку соціально-економічних процесів, умов власної професійної діяльності, розробляти і впроваджувати нові технології у процес навчання і виховання [4, с. 136]». Таким чином, центральним завданням вищих закладів освіти проголошується формування вихователя, який здатний відображати власну практику і розглядати свій досвід як найбільш важливе джерело для побудови знання, починаючи з аналізу своїх методів, щоб зрозуміти способи вирішення щоденних складних проблем дошкільного навчального закладу, як він використовує свої знання і як він створює нові процедури і стратегії виховання й навчання.

Одначе міжкультурна і транснаціональна взаємодія у галузі освіти та професійного розвитку вихователя настільки ще слабка, що говорити про становлення транснаціональної системи освіти в технологічному аспекті ще зарано. Разом із тим глобалізаційні процеси дають змогу адаптувати національну освітню систему з урахуванням мобільності студентів і робочої сили. Відгук на вимоги демократизації полягає в розвитку особистісних та соціальних здатностей кожної людини діяти незалежно та брати участь в житті суспільства. Зазначені тенденції ведуть до формування глобальної та транснаціональної освіти, з одного боку, та освіти для демократичної громади – з іншого. Транснаціональна освіта надає студентам можливість навчання в університетах інших країн, здобуття іноземних академічних ступенів – без необхідності залишати свою країну, а також розширює можливості розвитку людських ресурсів, необхідних економіці (і працедавцям).

Міжнародне співробітництво є стратегічним напрямом діяльності Херсонського державного університету й спрямоване на інтегрування в європейський та світовий простір. У пункті 8 Статуту Херсонського державного університету визначені головні

напрямки міжнародного співробітництва Університету, а саме: участь у програмах двостороннього та багатостороннього міждержавного обміну студентами, аспірантами, педагогічними, науково-педагогічними та науковими працівниками; проведення спільних наукових досліджень; організація міжнародних конференцій, симпозіумів, конгресів та інших заходів; участь у міжнародних освітніх та наукових програмах; спільна видавнича діяльність; надання іноземним громадянам послуг, пов'язаних із здобуттям вищої та післядипломної освіти; відрядження за кордон науково-педагогічних працівників для стажування, викладацької та наукової роботи відповідно до міжнародних договорів України, а також прямих договорів Університету з іноземними партнерами.

Основними міжнародними партнерами, з якими ХДУ підтримує постійні робочі зв'язки, є такі зарубіжні установи: Поморська академія (м. Слупськ, Польща); Університет імені Адама Міцкевича (м. Познань, Польща); Академія ім. Яна Длугоша (м. Ченстохова, Польща); Вища економічна школа (м. Бидгощ, Польща); Університет Альпен-Адрія (м.Клагенфурт, Австрія); Євангельський Фрьобельсемінар (м. Кассель, Німеччина); Стокгольмський університет (м. Стокгольм, Швеція); Університет Коменського (м. Братислава, Словаччина); Державний Університет Нью-Йорка в Потсдамі SUNY (США); Барановицький державний університет (м. Барановичі, Республіка Білорусь); Гродненський державний університет імені Янки Купали (м. Гродно, Республіка Білорусь); ФДБОЗ ВПО «Ярославський державний педагогічний університет ім. К.Д. Ушинського (м. Ярославль, Росія); Державний бюджетний освітній заклад вищої професійної освіти «Тихоокеанський державний медичний університет» (м. Владивосток, Росія); Федеральний державний бюджетний освітній заклад вищої професійної освіти «Пензенський державний університет» (м. Пенза, Росія).

Наразі ХДУ має понад 30 діючих угод про співпрацю з вишами-партнерами.

Тісна співпраця з Поморською академією і підписання 13.02.2014 року Додаткової угоди 2 про реалізацію програми «Подвійний диплом» відкрила багато нових перспектив для студентів нашого вишу. Метою угоди є підвищення якості освіти та наукових досліджень, конкурентоздатності університету на зовнішньому та внутрішньому ринках освітніх послуг, розширення можливостей міжнародного співробітництва, додаткові можливості випускникам на ринку праці. Умови програми «Подвійний диплом» – це можливість для студентів нашого вишу отримати диплом європейського зразка. Умови даної програми передбачають одночасне опанування навчальної програми обох навчальних закладів протягом 3 років навчання. Учасники програми навчаються посеместрово в обох університетах, своєчасно складаючи академічну різницю навчальних планів.

Ця діяльність дозволяє підвищити якість підготовки фахівців шляхом ефективного використання педагогічного, методичного та наукового потенціалу двох університетів та сприяє розвитку вищої освіти.

Наразі 21 студент факультету дошкільної та початкової освіти (далі – ФДПО) зараховані до Поморської академії. У другому семестрі 2015-2016 н.р. вони проходять навчання за даною програмою. 11 студентів ФДПО є студентами II курсу Поморської академії в м.Слупськ, а 10 – I курсу.

Кожного семестру студенти ФДПО мають змогу безкоштовно проходити стажування протягом 1 семестру, в результаті якого вони отримують відповідний сертифікат. У першому семестрі поточного навчального року це були такі студенти як І.Матвеева, Л.Романова, у II семестрі за результатами конкурсного відбору 3 студентів проходять відповідне стажування (К.Гащенко, Д.Бешимова, Д.Головащенко).

Доктор педагогічних наук, професор, декан факультету дошкільної та початкової освіти ХДУ Петухова Л.Є. є візитор-професором – викладачем Поморської Академії в Слупську (Польща).

Офіційною датою початку тісної та плідної роботи з Єв.Фрьобельсемінаром м. Кассель і фундацією Санкт Елізабет Ферайн м. Марбург (Німеччина) є 6 березня 2002

року, коли була підписана Угода про взаємне співробітництво між провідними навчальними закладами України та Німеччини за сприяння колишнього проректора з науково-педагогічної роботи, інформаційних технологій, міжнародних зв'язків ХДУ, а нині – народного депутата України (VIII скликання), першого заступника Голови Комітету з питань науки і освіти Верховної Ради України, заслуженого працівника освіти України, академіка УАЕК, почесного професора Академії ім. Я.Длугоша міста Ченстахов професора О.В.Співаковського.

Співпраця факультету дошкільної та початкової освіти ХДУ з Єв. Фрьобельсемінаром триває з початку акредитації та науково-методичного забезпечення з 2004 року нової спеціальності «Дошкільна освіта».

2008 року в університеті створено випускову кафедру дошкільної освіти. Цього ж року декан факультету дошкільної та початкової освіти професор Л.Є.Петухова та доценти І.В.Гриценко, В.В.Денисенко, О.Б.Полевікова пройшли закордонне стажування в Німеччині.

20 жовтня 2009 року відбулася урочиста церемонія відкриття єдиного в Україні «Освітнього центру Фрідріха Фрьобеля», створення якого стало можливим завдяки зусиллям ректорату ХДУ після того, як у квітні 2009 року на базі факультету дошкільної та початкової освіти ХДУ була офіційно зареєстрована Херсонська обласна громадська організація «Фрьобельтовариство».

Серед завдань Освітнього центру Ф.Фрьобеля варто виокремити такі: дослідження та вивчення проблем виховання та навчання дитини як створення умов для вивчення культурної та педагогічної спадщини Фрідріха Фрьобеля; впровадження, пошук та розробка оптимальних методик виховання та навчання дитини за системою Ф.Фрьобеля; здійснення діяльності, спрямованої на допомогу дітям-сиротам та дітям з соціально слабких сімей, надання їм освітньої допомоги; організація співпраці з українським та закордонними громадськими об'єднаннями, цілі яких ідентичні зі статутними цілями «Фрьобельтовариства»; випуск і поширення періодичних і неперіодичних видань, відеоматеріалів, пов'язаних із діяльністю Центру. До багатьох видів роботи Освітнього центру залучаються студенти факультету.

Щоквартально проводяться семінари-тренінги «Інтеграція сучасних освітніх систем Європи та світу в контексті впровадження педагогічних ідей Ф.Фрьобеля». Розширюється спектр дискусійних тем, залучення до співпраці науковців та представників освітніх закладів, ознайомлення із новинками методичної літератури, архівними документами, що містять історичний досвід дошкільного виховання. Для вихователів дошкільних закладів міста та області проводяться тренінги щодо опанування практичними формами роботи з дітьми в контексті педагогіки Ф.Фрьобеля.

У межах угоди між Фрьобельсемінаром та ХДУ постійно проводяться міжнародні заходи: конференції, педагогічні читання, семінари, стажування викладачів та студентів, випуск спільних збірок наукових праць тощо.

Також на факультеті дошкільної та початкової освіти ХДУ створюються сприятливі умови щодо вибудови кожним студентом індивідуальної освітньої траєкторії не тільки шляхом урізноманітнення форм і методів організації самоосвітньої роботи, а й завдяки змозі вільного вибору навчальних курсів варіативної складової навчального плану. Так, студенти 3 курсу спеціальності «Дошкільна освіта» після презентацій викладачами факультету різних дисциплін шляхом таємного голосування для подальшого вивчення постійно обирають навчальний предмет «Фрьобельпедагогіка».

Безумовно, така багатоаспектна міжнародна діяльність факультету дошкільної та початкової освіти ХДУ позитивно впливає на якість фахової підготовки майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів. Зокрема, минулого навчального року наша магістрантка Макаренко Тетяна посіла II місце на Всеукраїнській олімпіаді зі спеціальності «Дошкільна освіта». Перемозі значним чином сприяв її зарубіжний досвід: стажування в Німеччині, проходження практики в німецьких ДНЗ різного типу

та участь у проекті «Гьоте-інституту» щодо формування білінгвальної особистості дитини-дошкільника (викладання німецької мови в ДНЗ м.Херсона).

Висновки й перспективи подальших досліджень. Таким чином, необхідність існування єдиного освітнього середовища, значущість діалогу й взаємозбагачення наукових досліджень в Україні та за її межами зумовлені об'єктивними і незворотними процесами глобалізації культури, освіти й актуалізують потребу рефлексії історичного досвіду розвитку дошкільної педагогіки в контексті традицій та інновацій з метою збереження власної національної ідентичності, презентації на міжнародному рівні свого культурно-освітнього потенціалу. Саме в аналізі зазначених аспектів існування сучасного простору дошкільної освіти і вбачаємо перспективи подальших досліджень.

Джерела та література

1. Giddens A. Sociology// Anthony Giddens. – Cambridge: Malden Mass.: Polity Press, 2015. – Seventh edition. – 1045p.p.
2. Кузьмінський А.І. Педагогіка вищої школи : Навч.посіб. [Текст] / Анатолій Іванович Кузьмінський. – К.: Знання, 2005. – 486 с.
3. Петухова Л.Є., Полевикова О.Б., Співаковський О.В. На шляху до створення єдиного освітнього середовища Європи та світу [Текст] / Любов Євгенівна Петухова, Ольга Борисівна Полевикова, Олександр Володимирович Співаковський // Печатное слово – Информационно-метод. журнал изд-ва ХГУ– 2010. Херсон, Выпуск 1(35). – С.3-5.
4. Поніманська Т. Дошкільна педагогіка: Навч.посіб. [Текст] / Тамара Поніманська. – К.: Академвидав, 2015. – 448 с.

References

1. Giddens A. Sociology// Anthony Giddens. – Cambridge: Malden Mass.: Polity Press, 2015. – Seventh edition. – 1045p.p.
2. Kuzminskij A.I. Pedagogika vishhoї shkoli : Navch.posib. [Tekst] / Anatolij Ivanovich Kuzminskij. – K.: Znannya, 2005. – 486 s.
3. Petuxova L.e., Polevikova O.B., Spivakovskij O.V. Na shlyaxu do stvorenniya edinogo osvitnogo seredovishha evropi ta svitu [Tekst] // Pечатное Слово – Информационно-метод. zhurnal izd-va HGY– 2010. Xerson, Vypusk 1(35). – S.3-5.
4. Ponimanska T. Doshkilna pedagogika: Navch.posib. [Tekst] / Tamara Ponimanska. – K.: Akademvidav, 2015. – 448 s.

Ольга Полевикова. Специфика подготовки специалиста дошкольного образования в условиях глобализации.

Автор статті обосновує специфіку підготовки спеціаліста дошкільного освіти в умовах глобалізації на прикладі міжнародної діяльності факультета дошкільного і початкового освіти Херсонського державного університету. Виявляє переваги адаптації національного вищого освіти в Європейське освітнє простір; доводить, що міжнародне співробітництво – стратегічне напрямлення діяльності Херсонського державного університету (далі – ХГУ); виявляє напрямлення міжнародної діяльності факультета дошкільного і початкового освіти ХГУ, а також – їх вплив на професійну підготовку майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів. Діє висновок, що плідне співробітництво з Фрєбельським інститутом (г.Кассель, Німеччина); Поморської академією (г.Слупськ, Польща), в частині реалізації програми «Двійний диплом»; Барановичським державним університетом (г. Барановичі, Республіка Білорусь), суттєво впливає на якість підготовки спеціалістів дошкільного освіти, завдяки ефективному використанню педагогічного, методичного і наукового потенціалу університетів – іноземних партнерів ХГУ, в частині, і, таким чином, сприяє розвитку вищого транснаціонального освіти.

Ключевые слова: вище освітнє, глобалізація, підготовка спеціалістів дошкільного освіти, Херсонський державний університет.

Olga Polevikova. The specificity of training specialists of preschool education in the conditions of globalization.

The author of the article substantiates the specificity of training of specialists of preschool education in the conditions of globalization on the example of the international activities of the faculty of preschool and primary

education of Kherson state University. Explains the advantages of adaptation of the national higher education into the European educational space; proves that international cooperation is a strategic direction of activity of the Kherson state University (hereinafter KSU); reveals the directions of the international activities of the faculty of preschool and primary education KSU and their impact on training of future educators of preschool educational institutions. Concludes that a fruitful cooperation with Problemem (Kassel, Germany); Pomeranian Academy (Slupsk Sciences, Poland), in particular the implementation of the program "Double diploma"; Baranovichi state University (B. Baranovichi, Republic of Belarus) significantly affects the quality of training of specialists of preschool education through the effective use of pedagogical, methodological and scientific potential of universities – foreign partners of the KSU, in particular, and in General contributes to the development of transnational higher education. Also the author of the article notes that intercultural and transnational cooperation in the field of education and professional development of the teacher is so weak that to speak of the emergence of a transnational system of education in the technological aspect yet. However, globalization processes allow to adapt the national education system taking into account the mobility of students and workforce. Feedback on the requirements of democratization is the development of personal and social abilities of each person to act independently and participate in society. These trends lead to the formation of global and transnational education, on the one hand, and education for democratic communities on the other.

Key words: higher education, globalization, training of specialists of preschool education, Kherson state University.